

Evropska pot med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike?

Evropski in tudi ostali svetovni tisk z veliko pozornostjo spremlja obisk francoskega predsednika Giscard d'Estainga v Nemški zvezni republiki. Mnogi listi prinašajo ironične komentarje in še bolj ironične karikature. Tako npr. ena izmed njih prikazuje francoskega predsednika, ki se v napoleonski uniformi drži in guga na otroškem konjičku ter z veličasno kretnjo pozdravlja čakajočega kanclerja Schmidta, ki mu odzdravlja. Otroški konjiček pove vse. Po mnenju tistega in mnogih drugih listov se gresta francoski predsednik in nemški kancler otročarije. Kaj naj vendar sama napravita med največjima svetovnima silama? Pri tem se kancler Schmidt odreže še skoro slabše kot Giscard d'Estaing, kajti na muhavosti, čudaštva in napihovanje tega je javnost že navajena, medtem ko je veljal Schmidt doslej za treznega politika.

Toda zadeva vendarle ni tako preprosta. Malokdo sicer verjame, da bodo pobude francoskega predsednika in nemškega kanclerja tako v obliki tesnejšega sodelovanja med njunima državama kot tudi v posredovanju med Zahodom in Sovjetsko zvezo res pripeljale do kakega konkretnega rezultata, kaj šele do oblikovanja neke »evropske« politike, ki bi predstavljala neko samostojno evropsko pot med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami, vendar pa vodilna državnika obeh najmočnejših držav Evropske skupnosti očitno resno mislijo na kako možnost. Naj se zdi trenutno še tako nerealna, je vendar kar razveseljiv znak, da zahodna Evropa ni vdana v usodo, da bo kar naprej capljala za Sovjeti in Američani ter predstavljal kdaj v prihodnosti samo morebitno bojišče med njimi. Dejansko — tako verjetno misli Giscard d'Estaing in Schmidt — se lahko izogne taki usodi samo s samostojnimi pobudami in predvsem s samostojno politiko trajnega značaja. Niti francoski predsednik, še manj pa nemški kancler ne mislijo pri tem na to, da bi se izneverila zahodni vzajemnosti v sklepu celotnih odnosov med Vzhodom in Zahodom, toda ustvarila bi rada nov, lasten, evropski koncept, ki bi odgovarjal tudi interesom zahodne Evrope in predvsem zahodne Evrope, ne pa samo Zahodu na splošno, pod čemer pa so vedno mišljeni predvsem interesi Združenih držav, kot se je to dogajalo doslej.

Združene države bi po eni strani rade videle, da bi države zahodne Evrope pokazale več samostojnosti in lastne pobude ter poguma v odnosih do Sovjetske zveze, tudi več lastne vojaške odgovornosti, vendar pa

jim ne bi bilo prav, če bi šla ta samostojnost tako daleč ali morda še dalje, kot je doslej šla Francija zunaj Atlantske zveze. Atlantska zveza brez Nemčije bi v Evropi le malo pomenila. Pomen bi imela samo kot oporišče za Združene države, v morebitni vojni pa bi nekaj štela samo Velika Britanija, razen če bi se odločile za vstop v vojno na strani Združenih držav in Anglije tudi Nemčija in Francija. Toda taka Atlantska zveza, v kateri bi Nemčija kar naprej igrala samo vlogo priveske Združenih držav, bi tudi ne bila taka moč, kot bi lahko bila, če bi bila Nemčija v njej samostojna in močan tečaj, pravi bastion zavezništva na prednjih postojankah na Evropski celine. Zato gledajo Združene države to francosko - nemško zbližanje z mešanimi čustvi. Prija jim, da kaže Nemčija več samozvesti in skuša igrati lastno mednarodno in vojaško vlogo, posebno če bi potegnila Francijo za seboj in jo bolj angažirala za zahodno vzajemnost, glede na to, da Francija ni več članica Severnoatlantske zveze. Pobuda bi morala ostati na strani Nemčije, ne pa da bi Nemčija sledila Franciji in si dala od nje sugerirati kake sanjarije o »evropski veličini« brez Združenih držav.

Sovjetski zvezi pa samostojne pobude Francije in Nemčije spet prija, v kolikor se s tem tudi Nemčija postavlja na lastne noge nasproti Združenim državam in te ne bi mogle več računati, da jim bo v vsem sledila, kot da bi bilo to nekaj samo po sebi razumljivega. Zato delno že opogumljajo in bodo gotovo še opogumljale tako navezovanje tesnejših stikov s Francijo in samostojnejše nastopanje Nemčije v zunanji politiki ter jo bodo pripravljene za to tudi

nagraditi s kakšno koncesijo, a gotovo ne z nemško združitvijo. Koncesije bodo omejene verjetno na medsebojno trgovino in na podpiranje kakšnih nemških zunanje-političnih pobud v Evropi. Ne bi pa šlo Sovjetom v račun, da bi šla Nemčija predaleč v razvijanju svoje lastne vojaške moči in da bi si skušala zgraditi v Evropi in morda tudi v ostalem svetu kakšno lastno močno omrežje vojaških oporišč, znotraj ali zunaj Atlantske zveze. Sovjeti vedo, da bo ostali glavni cilj nemške zunanje politike in tudi nemških vojaških pobud vedno ponovna Združitev Nemčije, ali zlepa ali zgrda in da tega Zahodna Nemčija nikoli ne bi mogla doseči brez Združenih držav ter da bo zato vedno bolj nagnjena na njihovo kot na Sovjetsko stran.

Tako se sicer začnajo kazati v Evropi obrisi neke nove francosko-nemške zunanje-politične in gotovo tudi vojaške-zavezniške pobude (vsaj na daljši rok), ki ji niti Združene države niti Sovjeti načelno ne nasprotujejo in jo tudi do neke mere spodbujajo, oboji iz nekih svojih posebnih interesov, vendar pa bi te simpatije nedvomno prenehale, če bi začnjal postajati fanco-sko-nemška Evropa premočna in bi skušala postati tretji in enakovredni tečaj oziroma kot v trikotniku Sovjetska zveza - Zahodna Evropa - Združene države. Združene države bi ne mogle biti več gotove svojih evropskih zaveznikov in bi se vedno bale, da jih bo Sovjetska zveza nevtralizirala in zastrašila, Sovjetski zvezi pa nikakor ne bi odgovarjalo, da bi nastalo na sedanjem mehkelem terenu zahodne Evrope trdno vojaško zavezništvo evropskih držav, strnje-

• nadaljevanje na 5. strani

Še nejasna slika novih občinskih uprav na Tržaškem

Na Tržaškem se postopno umeščajo občinski sveti, ki so bili izvoljeni na volitvah z dne 8. in 9. junija. Že pred dnevi sta se sestala na prvi seji občinska sveta v Zgoniku in na Repentabru. Tu ni prišlo, kot je bilo predvideno, do nobenih bistvenih sprememb, saj sta bila za župana potrjena Josip Guštin in dr. Pavel Colja. Prvi pripada komunistični partiji, drugi pa socialistični stranki. Komunisti in socialisti so v obeh občinah — tu je v veljavi večinski volilni sistem — nastopili na volitvah na enotni listi in tudi zmagali. Lista Slovenske sku-

pnosti je bila v obeh občinah na drugem mestu in bo torej v opoziciji.

Za župana v Zgoniku Josipa Guština je ta mandat četrti po vrstnem redu, saj je bil prvič izvoljen leta 1964. Dr. Pavel Colja pa je pri svojem drugem mandatu, saj je bil prvič izvoljen za župana leta 1970.

Pred nekaj dnevi se je sestal tudi novi občinski svet v Miljah. Za župana je bil potrjen komunist Willer Bordon, v občinski odbor pa je bilo izvoljenih pet svetovalcev s komunistične liste ter edini predstav-

dalje na 2 strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. julija, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojani; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Blisk nad Pacifikom; 11.30 Nabožnaglasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Na počitnicah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Kulturni dogodki in Četrtekova srečanja; 15.00 Kdo je na vrsti?; 15.30 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Rezervirano za...; 18.00 Prikljubljani motivi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 14. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih avtorjev; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Kulturni obzorik; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Bratje, le k soncu, svobodi; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Abdul Salam: Pogovori o fiziki; 18.20 Prikljubljani motivi; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 15. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.55 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Skladišče vsega lepega; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Na prodaj Glinčice; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Veristično gledališče: Giuseppe Giacosa: »Kakor listje«; 18.40 Prikljubljani motivi; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 16. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Čoln — šport in razvedrilo; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Svoboda je terapijska; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 17. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 9.20 Utrinki iz operet in glasbene skice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Turistične podobe; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Koder teče, ondod moči; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 18. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Osebnost današnje; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 Na goriškem valu; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba raznih narodov; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Radi smo jih poslušali; 14.30 Roman v nadaljevanjih — »Moč preteklosti«; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Goriške podobe; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Slovenski priimki na Goriškem in v Furlaniji; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 19. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Otroški kotichek; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Iz preteklosti Glasbene matice, Slovenske prosvetne zveze in Zveze slovenske katoliške prosvete; 11.00 Jugoslovanska lahka glasba; 11.40 Folklorni odmevi; 12.00 »Nas anu zutra — danes in jutri«, oddaja o Reziji; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni popoldan za mladino; 16.00 Iz filmskega sveta; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 »Leteči zdravnik«, komedija; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Še nejasna slika novih občinskih uprav na Tržaškem

■ nadaljevanje s 1. strani

nik socialistične stranke v tem občinskem svetu. Novi občinski odbor razpolaga v občinskem svetu s 16 od skupnih 30 glasov. V opoziciji co Krščanska demokracija, Lista za Milje in predstavnik socialdemokratske tranke. V občinskem odboru je tudi Slovenec Jurij Vodopivec, ki je bil izvoljen na komunistični listi, in sicer kot neodvisen kandidat. Naj v tej zvezi omenimo, da so bili na tej listi izvoljeni trije Slovenci; poleg Vodopivca še Kiljan Ferluga in Peter Viola.

Na Tržaškem je torej treba še urediti stanje v dolinski in nabrežinski občini ter seveda na pokrajini. Za dolinsko občino bi ne smelo biti težav, kajti komunisti in socialisti razpolagajo v občinskem svetu z absolutno večino in torej lahko sami izvolijo župana in odbornike. Kar se tiče župana, bi ne smelo biti presenečenj, kajti na to mesto bo gotovo ponovno izvoljen komunist Edvin Svab, medtem ko bi morali v odbor vstopiti predstavniki komunistične in socialistične stranke. Pričakovati je, da se bo občinski svet sestel na prvi seji čez nekaj dni. Bistveno drugačno pa je stanje v devinsko-nabrežinski občini, ki jo je v zadnji mandatni dobi vodil manjšinski odbor KPI in PSI ob odločilni zunanji podpori — zlasti ob glasovanju za proračun — svetovalske skupine Slovenske skupnosti. Slednja se je na zadnjih volitvah okrepila tako v odstotkih kot po številu glasov ter izvolila enega svetovalca več. Morebitna koalicijska KPI, SSk in PSI bi v občinskem svetu razpolagal z 12 od skupnih 20 glasov. Kot nam je znano, so med temi strankami v teku razgovori za morebitno sestavo novega občinskega odbora, vendar je Slovenska skupnost že uradno izjavila, da bi ji v takšni koaliciji moralo pripadati vidnejše mesto, iz česar bi lahko sklepali, da predlaga za župansko mesto kandidata iz lastnih vrst. Zadeva bo vsekakor urejena v kratkem, saj se bo občinski svet sestel na prvi seji verjetno prihodnji teden.

Kar zadeva tržaško pokrajino, je položaj silno nejasen, ker ima Lista za Trst v novem pokrajinskem svetu 11 svetovalcev, Krščanska demokracija 7, komunisti 7 ter po enega svetovalca socialdemokrati, Slovenska skupnost in socialisti. Komunisti predlagajo, naj bi se obnovilo dosedanje

zavezništvo KPI, PSI, PSDI in SSk, ki bi ga morala od zunaj podpirati Krščanska demokracija, ki je pred dnevi s svojim vzdrževanjem dejansko ohranila pri življenju manjšinski odbor Liste za Trst v tržaškem občinskem svetu in ki je verjetno računala, da se ji bo podoben maneuver posrečil na pokrajini, kjer naj bi novi odbor KD, PSI, PSDI in SSk od zunaj podpirala Lista za Trst. Slednja pa je že izjavila, da se s tako rečitvijo ne strinja, ne glede na to, da je skoraj nemogoče, da bi v takšen odbor vstopila predstavnika socialistične stranke in zlasti Slovenske skupnosti. Novi pokrajinski svet se bo sestel v kratkem, čeprav se zdi malo verjetno, da bi na prvi seji izvolili predsednika in odbornike.

UDELEŽIMO SE SPOMINSKE AKCIJE!

Podprimo s svojo prisotnostjo spominsko akcijo ob 60-letnici požiga Narodnega doma v Trstu. Na predvečer obletnice požiga, v soboto, 12. 7. se bo odvijala pred nekdanjim Narodnim domom v ulici Filzi in na območju trga Dolmacije spominska prisotnost, da opozorimo javnost na jubilej tragičnega dogodka. Ob 19-tih bo na sedežu Slovenske skupnosti v ulici Machiavelli spominska svečanost s pričevanji. Spregovorila bosta član Sveta Federacija dr. Joža Vilfan in prof. Ubald Vrabec. Nastopil bo zbor Marij Kogoj.

V vaških skupnostih preverimo možnost prižiga spominskih kresov prav tako na predvečer obletnice v sob., 12. 7. ob 22-tih.

V nedeljo, 13. 7. ob 19-tih, ob uri požiga se v družinskem krogu ali javnosti primerne spomnimo na tragični dogodek.

ZUNANJI MINISTER VRHOVEC NA OBISKU V RIMU

Danes, četrtek, 10. t.m., je prispel na uradni obisk v Rim jugoslovanski zunanji minister Josip Vrhovec. Na sporedu so razgovori o zunanjim ministrom Colombom, s predsednikom vlade Cossigo in predsednikom republike Pertinijem. Minister Vrhovec bi v Rimu moral sprejeti tudi enotno delegacijo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Napovedan izredni kongres PSI

V Milanu je bilo pred dnevi zborovanje v znak solidarnosti z glavnim tajnikom sindikalne organizacije UIL Benvenutom, ki so ga komunistični aktivisti — tako so izjavili vodilni predstavniki PSI — prejšnji teden na sindikalnem zborovanju v lombardski prestolnici izžvižgali ter mu celo zagrozili s fizičnim obračunavanjem samo zato, ker politično pripada socialistični stranki. Na protestnem zborovanju v Milanu je med drugim spregovoril glavni tajnik Craxi, ki je poudaril, da se socialistična stranka ne bo pustila ustrahovati od kritik, ki

prihajajo iz komunističnih vrst pod pretvezo zadnjih vladnih gospodarskih in finančnih ukrepov. Za 80. leta — je dejal Craxi — bo v italijanskem političnem življenju predvsem značilna dejanska nedovisnot socialistične stranke od komunistične partije, oziroma čedalje večji poudarek te neodvisnosti. Socialistični tajnik je v tej zvezi napovedal, da bo v kratkem sklical izredni kongres stranke, ter pristavil, da bo socialistična stranka še dalje jamčila obstoj vlade v državi, kar pomeni, da bo podpirala sedanjo obliko vlade.

Gospodarsko dogajanje v Jugoslaviji

Kakšen učinek je imelo nedavno razvrednotenje dinarja na jugoslovansko gospodarstvo? Ali se učinek, ki naj bi ga bilo imelo, že kaj pozna? To se mnogi sprašujejo tako znotraj kot zunaj države.

Eden od učinkov bi bil moral biti ta, da bi razvrednotenje dinarja povečalo izvoz zaradi pocenitve jugoslovanskega blaga na zunanjih tržiščih in zavrlo uvoz zaradi podražitve uvožnega blaga. Zaenkrat pravega učinka še ni videti, a je tudi prekmalu, da bi se mogel pokazati. Kot je slišati, razvrednotenje vsekakor ni odpravilo kroničnega pomanjkanja nekaterih vrst doma izdelanega kot uvoženega blaga, npr. pralnih praškov, ki jih izdelujejo doma (npr. v slovenski tovarni »Zlatorog«), po drugi strani pa še vedno primanjkuje blaga iz uvoza, npr. kave, riža, raznih surovin, polsurovin itd.

Razvrednotenje dinarja je imelo namen, in ta namen je zaenkrat nedvomno tudi doseglo, da zajezi potrošnjo nepotrebne, luksuznega blaga, posebno iz uvoza. Velik, vse prevelik delež jugoslovanskega uvoza je že dolgo šel za take vrste blaga. Mnogo podjetij je uvažalo vse, kar se je le dalo, ker so z uvozom sorazmerno veliko lažje zaslužila kakor z izdelovanjem oziroma produkcijo doma in tako se je dogajalo, da so uvažala vse mogoče vrste blaga, ki sploh niso bile potrebne, npr. vsakovrstne žgane pijače, tekstilne izdelke, vsakovrstno kramo itd. Industrijska zmogljivost v Jugoslaviji pa je bila izkoriščena samo 70-odstotno, kar je bilo vse premalo in torej nerentabilno. Preveč je bilo tudi izostajanja z dela. Ljudje so prelahko zaslužili, zato niso imeli interesa veliko delati. Delali so pač toliko, kolikor so morali oziroma kolikor se jim je zdelo primerno. Ta pojav je bil razširjen zlasti v južnejših delih države, vendar pa je bil pogost tudi v Sloveniji.

Do nekih neskladnosti pa prihaja tudi v sistemu samoupravljanja, kot je razvidno iz jugoslovanskega tiska. Razvrednotenje je poleg drugega zavrlo pretirano investiranje v nove tovarne in zgradbe, ker je podražilo nakupe strojev in zidanje, toda to je zahtevalo tudi administrativne ukrepe, ki niso povsem v skladu z idejo in s sistemom samoupravljanja. To povzroča kritike in pomisleke. Zveza komunistov in gospodarski centri se zavzemajo za »stabilizacijo« gospodarstva, kar pomeni, da bi upočasnili razširjanje zmogljivosti, nakupe

na up, kredite in podobno brez zagotavljanja kritja. Marsikje so izdelovali in izvajali načrte zelo optimistično in bi radi s tem nadaljevali, ali pa se čutijo zmedeni ter ostajajo brez načrtov za naprej, ko jim je bilo zdaj to onemogočeno. Tudi kontrola nad porabo sredstev za gospodarsko rast je bila prešibka. Na splošno bi se lahko reklo, da sredstva, ki so bila na razpolago, niso bila najbolje izkoriščena in to je povzročilo občutek, da je povsod v gospodarstvu na razpolago veliko denarja ter da je lahko zaslužiti. Ljudje so si zato »privoščili«. Temu se bodo morali zdaj odpovedati ter se resno lotiti dela, če bodo hoteli priti sprot na zeleno vejo, s celotnim gospodarstvom vred.

Slovenska skupnost pobudnik za spominsko proslavo, ob 60- obletnici požiga Narodnega doma

V ponedeljek, 7. t.m., se je sestal na redni seji Izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu. Pripravljalni odbor za spominsko proslavo 60-letnici požiga Narodnega doma je podal poročilo o pripravah na svečanost, ki bo v soboto, 12. t.m. na sedežu Skupnosti v ulici Machiavelli 22. Svečanost bo posvečena pričevanju. Med temi naj omenimo spomine prof. Ubalda Vrabca in dr. Jože Vilfana. Nastopil bo pevski zbor »M. Kogoj«. Poudarjena je bila nadalje pomembnost pričevalne akcije, ki se bo odvijala v soboto popoldne od 16. ure do 18.30 pred bivšim Narodnim domom, da bi pokazali enotno zavzetost vseh Slovencev in opozorili javnost na tragični vidni začetek dolgoletnega zatiranja. Pri tem je bilo poudarjeno, da je Slovenska skupnost zgolj pobudnik akcije, katere naj se aktivno udeležijo vse slovenske sile.

V nadaljevanju se je Izvršni odbor ocenil dosedanja potek pogajanj za obnovitev odborov krajevnih upra, ki so bile izvoljene pred enim mesecem. Po izvolitvi županov in odbornikov v Zgoniku in na Repentabru so sedaj v teku razgovori za Dolino, Devin-Nabrežino in tržaški pokrajinski svet. Izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu je z obžalovanjem vzel na znanje, da stranke, ki so prisotne v tržaškem občinskem svetu, niso bile zmožne predstaviti uspešne alternative dosedanjemu manjšinskemu odboru Liste za Trst. Proti proračunu Cecovinjevega odbora se je Slovenska skupnost že pred časom jasno izrekla, saj odobreni proračun samo podaljšuje upravljanje sedanjega manjšinskega odbora.

—o—

ŽAR NARODNEGA DOMA

V nedeljo, 13. 7., bo poteklo 60 let od požiga Narodnega doma v Trstu. Slovenci se spominjamo tragičnega dogodka, ki je odjeknil v duši naroda, z žalostjo in ponosom. Ze pred šestdesetimi leti smo bili tarča uničevalnega fašističnega besa a smo bili kot prvi v svetovnem merilu, ki smo se pogumno uprli zatiranju in se nismo vdali malodušju. Požig narodnega, kulturnega in političnega središča Slovencev v Trstu, ki je bilo zgrajeno s prihranki in trudom narodne skupnosti ni zatrl zavesti, zavzetosti, neomajne vere v vstajenje. Zatiranje ni moglo streti odločnosti primorskih Slovencev, ki so z junaškim odporom že v dvajsetih letih postavili osnovo za vseljuski zmagoviti osvobodilni boj proti nacifašizmu.

Ob šestdesetletnici požiga Narodnega doma, se klanjamo vsem, ki so nam omogočili, da smo ohranili neokrnjeno zavest ter dokazali, premoč duha nad zatiranjem. Simbol požganega Narodnega doma, naj opozarja vse, ki nam po več kot 60 letih kratijo osnovne pravice in naj budi našo vztrajnost in zvestobo.

SPOMINSKA AKCIJA

Na sedežu Slovenske skupnosti v ulici Machiavelli 22 bo v soboto 12.t.m. ob 19 uri spominska slovesnost ob žalostni obletnici 60-letnice požiga Narodnega doma. Na slovesnost vabi tajništvo Slovenske skupnosti v Trstu.

Narodni Dom (Hotel Balkan) v Plamenih

»Dekliški zbor iz Devina« je pregledal opravljeno delo

Dekliški zbor iz Devina je imel v torek, 1. julija, redni občni zbor, ki se ga je poleg pevk udeležilo še več zunanjih članov. Občnemu zboru je predsedoval Marko Tavčar, ki je po kratkem uvodu predal besedo predsednici Dekliškega zbora Alenki Legiša. Ta je v svojem poročilu pregledala opravljeno delo pevske sezone; ki se je pravkar iztekla. V letošnjem sončnem letu je Dekliški zbor »Devin« imel kar deset na-

stopov bodisi v naši deželi kot tudi v Sloveniji. Predsednica je v svojem poročilu omenila tudi težave, s katerimi se je zbor moral do sedaj soočiti. Te so predvsem še vedno premajhno število jevk in pomanjkanje primerne prostora za pevske vaje. V poročilu je bilo tudi omenjeno dejstvo, da se je letos zbor razširil na sosednje vasi, kar pa, na žalost, ni pripomoglo k zvišanju števila pevk, ker so zbor zapustile nekatere starejše članice. V zvezi s številom pevk, je bila večkrat poudarjena misel, da si bo zbor moral vedno bolj prizadevati za vključevanje novih moči bodisi iz Devina kot iz okolice.

Predsednica je še predlagala, da bi se v Devinu ustanovil mešani zbor, ki bi ga sestavljali pevci Fantov izpod Grmade in pevke Dekliškega zbora. Ustanovitev takega zbora pa naj ne bi pomenila spojitve obeh zborov, kajti mešani zbor bi nastopal le občasno. Na zaključku svojega poročila se je predsednica zahvalila dirigentu Her-

manu Antoniču, ki vodi zbor že od ustanovitve. Sledili sta nato še blagajniško poročilo in diskusija, ki je bila izredno živahna, saj so v njo posegli skoraj vsi prisotni. Med diskusijo je bilo iznesenih več predlogov, kot so naprimer tečaj o notalnem izobraževanju za tiste, ki ne poznajo not, in morebitna ustanovitev otroškega zbora, ki naj bi skrbel za pevski naraščaj v Devinu in okolici. Diskutanti so omenili tudi možnost,

da bi zbor dobil svoj sedež v stari šoli, kamor naj bi se, po predlogu občinske uprave, preselile vse kulturne organizacije, ki delujejo v vasi. Občni zbor se je zaključil z volitvami novega odbora. Izvoljeni so bili: za predsednika Alenka Legiša, za podpredsednika Marija Breclj, za tajnika Vida Legiša in za blagajnika Herman Antonič.

S tega zelo živahnega občnega zbora izhaja, da je ta devinska prosvetna organizacija zelo pomembna za Slovence, ki živijo na tem skrajnem robu slovenske zemlje, in da mora ta zbor nadaljevati po poti, ki si jo je začrtal pred osmimi leti.

Naj še omenimo, da so prisotni izrekli željo, da bi bila sredstva javnega obveščanja bolj informirana o delovanju te pevske skupine, zato so prisotni sklenili, da bo nekaj članov skrbelo za obveščanje tiska o delovanju zbora.

—o—

OBUPNO VREME

Tisti, ki so se zanašali, da bo v juliju boljše vreme, kakor je bilo spomladi in junija, so zdaj razočarani. Vreme je vedno slabše in tudi ne obeta, da se bo izboljšalo. Sadje slabo zori ali ga sploh ne bo. Breskve in marelice so grenke in skoro neužitne. Pravijo, da tudi z grozdem ne bo nič. Nekateri menijo, da je takemu vremenu kriv izbruh vulkana Sv. Elije v Severni Ameriki ali onesnaženje ozračja iz drugih vzrokov, vendar gre najbrž za izredno slabo leto, ki ima svoje naravne vremenske vzroke.

Mladinska sekcija Slovenske skupnosti o aktualnih problemih

Odbor Mladinske sekcije Slovenske skupnosti v Trstu, zbran na redni seji dne 3. julija 1980, se je spomnil 60-letnice požiga Narodnega doma v Trstu, kar je simbol trpljenja naše narodne skupnosti pod fašizmom. Ob tej priliki bo Slovenska skupnost pripravila 12. t.m. širšo komemoracijo. Odbor Mladinske sekcije SSK se pobudi z navdušenjem pridružuje in vabi vse Slovence, posebno še mlade, da se manifestacije gotovo udeležijo. Pomembna obletnica je znova postavila vprašanje namestitve spominske table na pročelje omenjene stavbe. K temu odbor pridružuje zahtevo, da bi take zgodovinske dogodke in zaslužne slovenske osebnosti družba oz. občina počastila s poimenovanjem več tržaških ulic.

V zvezi s tem je odbor Mladinske sekcije SSK že pred časom prišel v stik s pristojnim tržaškim občinskim odbornikom. Ta je izjavil, da ima pri teh poimenovanjih pomembno besedo »Deputazione di Storia Patria per la Venezia Giulia«. Ta odbor je na primer glede zahteve po poimenovanju dela ulice Petronio po pesniku Prešernu posredoval negativno mnenje pristojnemu ministrstvu, ki je potem predlog zavrnilo. Člani omenjenega odbora so po teh informacijah naslednji: predsednik Ar-

Program »Drage 80«

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu priredi tudi letos tradicionalne študijske dneve. Izdalo je spored letošnje Drage. Študijski dnevi se bodo tudi letos odvijali v parku Finžgarjevega doma na Opčinah, ostaja pa tradicionalni naziv »Draga«, kjer so se bila študijska srečanja začela. Društvo slovenskih izobražencev organizira študijsko zasedanje petnajstič. »Draga 80« se bo pričela v soboto, 30. avgusta popoldne, ob 16.30 in nadaljevala v nedeljo, 31.

Poravnajte naročnino!

avgusta. Predstavitelji sodelujočih bo v petek, 29. avgusta ob 18. uri v Peterlinovi dvorani v Trstu.

Na sporedu niso navedena imena treh osrednjih predavateljev, ampak le predstavitvene oznake. Vsi trije predavatelji prvič nastopajo na študijskih dneh. Prvi predavatelj bo razvil temo: »Vera in kultura za sodobnega človeka«. Predavatelj prihaja iz neslovenske kulturne sfere in združuje v oznaki organizatorjev pristen krščanski žar s široko odprtostjo najaktualnejši kulturni problematiki. Predavanje v nedeljo dopoldne bo posvečeno slovenstvu v svoji kulturno-politični informaciji danes. Tretje predavanje pa bo posvečeno temi: »Slovenska Cerkev iz preteklosti v prihodnost«. Spregovoril bo ugleden predstavnik slovenskega krščanstva. Po predavanjih bo kot običajno diskusija.

Ravnateljstvo trgovskega tehničnega zavoda Ž. Zois sporoča, da je v te tu poskusno vpisovanje za I. razred oddelka za geometre je odvisno od študružen tehničnemu zavodu. Odprtje oddelka za geometre, ki naj bi bil privila vpisanih in od prostorskih zmogljivosti.

manu Antoniču, ki vodi zbor že od ustanovitve. Sledili sta nato še blagajniško poročilo in diskusija, ki je bila izredno živahna, saj so v njo posegli skoraj vsi prisotni. Med diskusijo je bilo iznesenih več predlogov, kot so naprimer tečaj o notalnem izobraževanju za tiste, ki ne poznajo not, in morebitna ustanovitev otroškega zbora, ki naj bi skrbel za pevski naraščaj v Devinu in okolici. Diskutanti so omenili tudi možnost,

duino Agnelli, člani: Elio Apih, Luisa Bertacchi, Filippo Cassola, Giulio Cervani, Fulvio Crosara, Decio Gioseffi, Maria Laura Iona, Bruno Maier, Giovanni Miccoli, Mario Mirabella Roberti, Giorgio Negrelli, Cesare Pagnini, Pietro Pescani, Iolanda Pellegri, F. Salvatore Romano, Ruggero F. Rossi, Silvio Rutteri, Ugo Tucci in Manlio Udina.

Ob branju nekaterih imen se odbor sprašuje, kje je odgovornost za negativna mnenja in zavlačevanja ob poimenovanjih. Obsodbe vredno je tudi dejstvo, da v omeje ni komisiji sploh ni slovenskih strokovnjakov.

—o—

ZA LAČNE OTROKE

V tržaški slovenski javnosti se pojavljajo glasovi, da naj bi vsi skupaj več stori za lačne v svetu in zlasti za stradajoče otroke. Ob raznih veselih dogodkih v družinah, ob porokah, krstih, birmah, pa tudi ob pogrebih ali ozdravitvah iz hudih bolezni naj bi ljudje v znak veselja ali sočutja s prizadeto družino darovali za stradajoče otroke in ta denar naj bi potem izročili slovenskim misijonskim ustanovam, ki so za to pristojne. Mnogi bi radi darovali, pa ne vedo, kdaj in kako.

EVROPSKA POT MED SOVJETSKO ZVEZO IN ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI?

■ nadaljevanje s 1. strani

nih okrog Nemčije in Francije, ki bi lahko skupno ustvarili blok 110.000.000 ljudi z ogromnim znanstvenim, tehničnim in civilizacijskim potencialom in vojaško zmogljivostjo, ki bi bila sposobna, da se sama meri s sovjetskim potencialom. Vse to pa je odvisno od francosko-nemškega sodelovanja, od novega »karolinškega imperija«, kot označujejo mnogi opazovalci francosko-nemško sodelovanje in prijateljstvo. Zato je razumljivo, da so te dni mnoge oči uprte v Bonn in da zlasti Rusi in Američani pazljivo opazujejo, kaj se dogaja.

MANJŠI OBISK

Dotok jugoslovanskih kupcev v Trst si cer nikakor ni prenehal po razvrednotenju dinarja, vendar pa se je precej zmanjšal, posebno kar zodeva kupce iz južne Jugoslavije. Opaziti je, da razpolagajo ljudje z manj denarja. Tudi tihotapljenje kavbojk in drugega se je najbrž zmanjšalo. Kaže, da so postali carinarski pregledi strožji. Kupci iz Slovenije pa prihajajo v Trst predvsem po kavo, riž in zlasti pralne praške, ki jih v Sloveniji še vedno ni dobiti.

Sto nastopov baletne skupine Lidije Sotlar

V strokovnem izrazoslovju se balet označuje kot odrska izvedba umetnih plesov z glasbeno spremljavo. Poznajo ga vsi obiskovalci opernih hiš, v zadnjih letih se uveljavlja tudi v širšem odrskem prostoru. Podobno kot so šli operni pevci med širše občinstvo s koncerti opernih arij, so hoteli tudi plesalci svojo umetnost približati tudi publiki zunaj matičnih odrov. Potem ko so s posameznimi točkami nastopili na koncertih opernih solistov, so začeli tudi že s samostojnimi baletnimi predstavami.

V letu 1975 je bila v Ljubljani ustanovljena baletna skupina profesionalnih plesalcev in plesalk na pobudo znane baletne umetnice, nekdanje primabalerine ljubljanske opere, Lidije Sotlarjeve in po njej je skupina dobila tudi ime. Sotlarjeva je »želela svojo bogato znanje in izkušnje prenesti na mladi baletni rod, da bi dalje razvijala kvalitetno tradicijo slovenskega baleta v mali zasedbi in da bi slovenski balet ponesla širom po naši domovini in izven nje«. V petih letih od ustanovitve do danes je skupina opravila že sto nastopov in tako ne le opravičila svoj obstoj, tem-

več postala še pomemben subjekt kulturno-umetniškega dogajanja v slovenskem kulturnem prostoru in prinesla kvaliteto poživitev tovrstne prireditvene ponudbe.

Sporod prvih nastopov je obsegal odlomke baletov iz repertorja Opere in baleta v Ljubljani. V svojem razvoju je skupina svoj program razširila in obogatila, saj je bilo to potrebno tako za motivacije in izpolnjevalni napredek plesalcev samih kot tudi za raznovrstnost in zanimivost posameznih baletnih koncertov. Menjavala so se tudi imena nastopajočih, skupina se je in se še bo pomlajevala. Med tistimi, ki so plesali na jubilejnem, štetem koncertu, so v skupini najdlje in imajo zato njeno delovanje še posebne zasluge Miloš Bajc (doma s Primorske), Ivo Kosi, Lane Stranič in Alenka Šest. Sicer so vsi nastopajoči člani baletnega ansambla ljubljanske operne hiše in torej to dejavnost opravljajo ob svojem rednem poklicnem delu v Operi in baletu SNG Ljubljana.

V kroniki skupine ima še posebej častno mesto prav gotovo Goriška, saj je tu doživela vse najznačilnejše mejnike v svojem delovanju. Tu je skupina prvič nastopila, julija 1975 v Desklah, tu je bil tudi jubilejni-stoti koncert — vnovem kulturnem domu v Novi Gorici pred nekaj dnevi. Baletna skupina Lidije Sotlarjeve je gostovala tudi že v zamejstvu in se bo rada odzvala morebitnim novim povabilom.

—o—

REZIJA KOT PRIMER

Rezija kot primer: namreč kot primer izleta, ki ni samo izlet, marveč tudi in predvsem stik z neko živo in pekočo stvarnostjo slovenskega življenja v zamejstvu. Izlet je bil 22. junija, organiziralo pa ga je Društvo slovenskega življenja v zamejstvu. Izlet kot sklepno dejanje svoje sezone vsakotredskih predavanj in srečanj. Izlet kot sklep delovanja je že v tradiciji omenjene tržaške kulturne ustanove, ki je na podoben način povedlo svoje člane in prijatelje tudi v Benečijo in na Dolenjsko, vedno ob strokovnem spremstvu poznavalcev kulturnozgodovinske preteklosti obiskanih krajev. Vlogo vodnika po Reziji, v preteklosti imenovani tudi Konjska dolina, je ob tej priložnosti prevzel etnomuzikolog in strokovnjak za skrajnozahodna slovenska narečja, prof. Pavle Merku. Njegova večšina in duhovitost sta pripomogla, da so izletniki iz Trsta doživeli Rezijansko dolino v vsej polnosti njenih izročil in posebnosti, ki so šla od jezikovnih fines do pojasnil

najbolj vsakdanje in zato tudi človeško najbolj dojemljive razsežnosti. Po naši nemarnosti preveč oddaljeni kraji, kot so Na Bili, Ravenca in Solbica, so postali izletnikom domači in s tem del tiste splošne kulture, ki bi morala naravno brniti v vsakem zavednem pripadniku tukajšnje slovenske skupnosti.

Srečanje z domačimi ljudmi je doseglo višek v obisku na domu pesnika Renata Quaglie v Solbici. Slovenska pesem, ki je zadonela na njegovem dvorišču, je bila vrednejša od vsakega simpozija strokovnjakov, ker je zapečatila neko poznanje in s tem zavest o povezanosti Slovencev mimo vseh zemljepisnih in političnih pregrad. Mnenje izletnikov in še koga je, da bi morale slovenske kulturne organizacije še pogostejše navezovati stike z ljudmi, ki so nazadnje čisto v naši bližini in ki morajo pričakujejo, da jim preko vseh deklarativnosti posvetimo tudi pristržno besedo

Soča nedotaknjena do leta 2000

Izvršni svet Slovenije je na eni izmed zadnjih sej sklenil, da ne bodo gradili novih električnih central v gornjem delu Soče, to pomeni, da bo naša reka zavarovana pred novimi izgradnjami, ki bi jih nekateri želeli postaviti na Soči; v zadnjem času je bilo o tem precej govora in tudi polemik med zagovorniki novih objektov in tistimi, ki želijo ohraniti Sočo tako kot je. S tem sklepom Izvršnega sveta pa je vprašanje zaključeno, vsaj do leta 2000. Sklep pravi med drugim: »V pripravih za ustrezne planske akte glede zavarovanja obtočja reke Soče s pritoki in glede doline Radovne veljajo naslednje usmeritve: vođe reke Soče in njenih pritokov na območju, ki je zavarovano z zakonom o določitvi zavarovanega območja za reko Sočo s pritoki, ne bodo uporabljene kot energetski vir in vključene v določeno energetsko bilanco do leta 2000 in s tem tudi ne v srednjeročni družbeni plan SRS od leta 1981 - 1985... Republiški komite za energetiko, industrijo in gradbeništvo bo zato intenzivno iskal druge rešitve, s katerimi bi lahko nadomestili količine energije, predvidene z izgradnjo objektov na navedenih lokacijah«.

Jubilej števerjanskega festivala

Deseti festival narodno zabavne glasbe v Števerjanu se je zaključil v nedeljo zvečer s popolnim uspehom. Organizatorja, društvo »F.B. Sedej« in ansambel »L. Hledec«, sta lahko zadovoljna z letošnjo prireditvijo; zadovoljni pa so bili tudi vsi prisotni, ki so prisostvovali sobotnemu in nedeljskemu nastopu 18 vokalno-instrumentalnih skupin; večina teh je bila iz Slovenije, vendar so bili dobro zastopani tudi zamejski ansambli in skupine delavcev-izseljencev iz daljne Švedske, ki je prejela nagrado občinstva. Ostale nagrade so bile ta-

ko porazdeljene: nagrado za najboljšo melodijo je prejel ansambel »Mejaši«, za najboljšo izvedbo »Fantje iz vseh vetrov« iz Novega mesta; komisija je podelila ansamblu »Mladini« iz St. Primoža v Podjuni nagrado kot najboljši zamejski ansambel, za najboljšo besedilo pa je prejel nagrado Ivan Malavašič. Vsi nastopajoči v finalnem delu so prejeli tudi pohvale in plakete, ki so jih darovala razne organizacije in podjetja. Vreme je bilo lepo, občinstvo številno, organizacija brezhibna, to se pravi, da je deseti festival dosegel najvišji uspeh.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Lev Detela

Reprezentativna nemška monografija o delovanju slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika na Dunaju

Ugledna dunajska založba **Edition Tusch** je ob koncu lanskega leta izdala važno in koristno umetnostnozgodovinsko novost. Ljubljanski umetnostni zgodovinar **Damjan Prelovšek** je avtor obširne študije o življenju in delovanju pomembnega slovenskega arhitekta **Jožeta Plečnika** na Dunaju. Monografijo o prvem Plečnikovem življenjskem in delovnem obdobju je napisal Prelovšek v slovenščini, v nemščino pa sta jo primerno in jasno prevedla dunajska Slovenca koroškega rodu **Marija in Feliks Bister**.

Prelovškovo znanstveno delo je izšlo v zajetni, nad 200 strani obsegajoči knjigi, in je natisnjeno na najboljšem papirju. Pomemben je tudi slikovni material, ki obsega okrog 175 skic, fotografij, arhitektonskih načrtov in drugih slikovnih dokumentov — v delno večbarvnem tisku. Po knjigi bodo lahko s pridom segali vsi tisti, ki se živo in strokovno ukvarjajo z dunajsko arhitekturo v prelomnem obdobju v sedanje stoletje. Zato je koristno, da so ob koncu objavljeni različni seznamni in registri, ki morejo strokovnim bralcem, arhitektom, umetnostnim zgodovinarjem, študentom, a tudi zainteresiranim laikom olajšati branje in proučevanje obširnega znanstvenega dela.

Damjan Prelovšek je k zelo zanimivemu problemu Plečnikovega delovanja na Dunaju pristopil na intenziven in poglobljen način. Soočil se ni le s Plečnikovim doprinosom dunajski kulturi in arhitekturi, temveč s celotno tedaj dokaj razgibano duhovno situacijo tako na Dunaju kot v glavnih evropskih prestolnicah nasploh. Morda je Prelovškov znanstveni način deloma preveč pozitivističen in opisen — deskriptiven. Vendar nam zna avtor dovolj prepričljivo prikazati izvirno življensko pot v Ljubljani na Gradišču rojenega Jožeta Plečnika, njegov samorastiški značaj genialnega samouka na postajah med domačim očetovim ljubljanskim mizarjskim podjetjem, strokovno šolo v Gradcu in bliščem tedaj nadvse dinamičnega »cesarskega« Dunaja, ki se je prav na prelomnici v novo stoletje zaganjal v veliko razrast enega največjih bodočih vele mest sveta. Seveda je propad avstro-ogrske monarhije leta 1918 ta razvoj preprečil, preprečil pa je tudi nadaljnji razvoj nekaterih drugih z Dunajem povezanih mest, na primer pomorskega pristaniškega Trsta.

Plečnik se je na Dunaju zelo hitro seznanil z enim najpomembnejših arhitektov tedanjega časa, z **Ottom Wagnerjem**. Pod njegovim vodstvom je kot študent dunajske akademije uporabljajočih umetnosti izgotovil nekatera prva dela, na primer estetsko zanimiv, s secesionistično ornametiko okrašen in s staroegipčanskim svetlobnim motivom pogojen plakat za takojimeno »angleško konkurenco« iz leta 1896. Plečnikova arhitektura je ostajala v sklopu Wagnerjevih estetskih konceptov, zlasti je upoštevala eno-

stavne geometrične oblike, istočasno pa je sledila neki posebni novi monumentalnosti. Mladi Plečnik je sodeloval pri dveh bistvenih Wagnerjevih dunajskih podvigih, namreč pri načrtovanju stanovanjskih hiš na Linke Wienzeile številka 38 in 40. Sodeloval je tudi pri načrtovanju kapele in nekaterih postaj na tedaj nastopajoči dunajski »mestni železnici«, ki teče po velikih obokih nad mestom. Plečnik je bil že v študijskih letih velik in izviran mojster novodobnega pohištva, saj si je veliko izkušenj pridobil že v domači očetovi ljubljanski mizarjski delavnici, a tudi drugod. Kot diplomsko nalogo je izdelal načrt za ureditev kopališča v Scheveningu pri Haagu. Za to delo je prejel državno štipendijo, ki ga je popeljala v Italijo in Francijo. S svojim diplomskim delom se je Plečnik estetsko osvobodil in dogradil. Med leti 1900 in 1911 je bil svobodni

arhitekt na Dunaju. Ustvaril je nekaj zanimivih novodobnih stavb, ki si jih je vsaj delno še mogoče ogledati. Omeniti moramo takojimeno vilo Langer v dunajskem okraju Hietzing, vilo Loos v Melku in najpomembnejši Plečnikov dunajski stavbi, stanovanjsko in upravno stavbo industrijalca Zacherla, ki je nastala med leti 1903 in 1905 in o kateri je satirični časopis »Kikeriki« zapisal da je to največja peč za kostanj, kar jih premore Dunaj — in cerkev svetega Duha v dunajskem okraju Ottakring. Ta stavba je posebno zanimiva in izvirna tako po obliki, kot tudi po načinu materiala, saj je prva železobetonska cerkev v Avstriji. Zgradili so jo med leti 1910 in 1913. Veliko pozornost je Plečnik posvečal načrtovanju izvirnega in novodobnega pohištva in določenim »obrobnim« nalogam, na primer vodnjakom. V tem smislu je zanimiv dunajski vodnjak Karla Boromeja. Po zlomu avstro-ogrske monarhije se je Plečnik preko Prage vrnil v domačo Ljubljano. V Sloveniji je ustvaril nekaj monumentalnih in renesančno-mediteransko obravnavanih del. Tromostovje, Zale, Narodna in univerzitetna knjižnica so poleg preurejenega živilskega trga nekatera Plečnikova poglobljena dela. Kljub temu Plečnik v Sloveniji ni mogel izgotoviti nekaterih osnovnih načrtov. Ljubljanski grad je hotel preurediti v slikovito slovensko Akropolo. Zgraditi je tudi hotel »Katedralo slovenske svobode«, namreč novo slovensko skupščino z več kot sto metrov visoko železobetonsko kupolo »slovenske vzajemnosti in svobode«, ki bi kraljevala nad mestom. Umril je leta 1957 precej osamljeno. Prav bi bilo da bi Prelovškova knjiga o velikem slovenskem arhitektu izšla tudi v slovenskem izvirniku.

»Vrt slovenskih kulturnikov« v Svečah na Koroškem

»Čim kulturno zavednejši je narod, tem uspešnejša je gradnja njegove bodočnosti,« je poudaril dr. Valentin Inzko, predsednik SPD »Kočna« v Svečah, ko so prejšnjo nedeljo, 29. junija, slovesno odprli vrt in odkrili spomenike koroških slovenskih kulturnikov. Le-ti so obogatili naše življenje s svojimi idejami, ob katerih se narod dviga in krepi. Ob tem je na kratko razložil in utemeljil, zakaj so v Svečah, pred domačijo akademskega kiparja Franceta Goršeta, postavili spomenike Skofoma Modestu in Antonu M. Slomšku, duhovniku Matiji Majarju-Ziljskemu, Antonu Janežiču, Prežihovemu Vorancu, Ziljanu Francu Ellerju, akademiku Ivanu Grafenauerju in Vinku Zwitterju, prav tako sinovoma Zilje, pevcu Pavlu Kernjaku in pesnici Milki Hertmanovi, edini še živi izmed kulturnikov, katerim so se poklonili koroški Slovenci zadnjo nedeljo.

Zbrali so se rojaki iz vseh pokrajin slovenske Koroške, pa tudi iz SR Slovenije, Trsta in Goriške, ko je predsednik Inzko pozdravil vse navzoče. Poseben pozdrav je veljal akademskemu kiparju Francetu Goršetu, ki je dal zamisel za »vrt slovenskih koroških kulturnikov«. Med navzočimi so bili tudi Othmar Baurecht, župan na Bistrici v Rožu, podžupan in občinski odborniki, kulturni referent Peter Laussegger, dr. Pavel Apovnik, kanonika Filip Millionig in dr. Janko Hornböck za Mohorjevo družbo, ob katere knjigah se je slovenski narod učil brati, jugoslovanski konzul Alfonz Naberžnik s soprogo, predsednik NSKS dr. Matevž Grilec s člani predstestva, predsednik ZSO dr. Franci Zwitter, predsednik KKZ Lovro Kaselj, predsednik SPZ Valentin Polanšek, bivši ravnatelj Slovenske gimnazije dr. Pavle Zabl-

tnik, Avguštin Čebul, vodja slovenskega oddelka Dušnopastirskega urada, Jože Kopeinig, tajnik DPU in rektor Doma v Tinjah, »večni romar« dr. Janko Mikula in Mirko Kumer-Crčej. Prav prisrčno pa je pozdravil predsednik Inzko Milko Hertmanovo, univ. prof. dr. Boga Grafenauerja pa člane Jenežičeve in Kernjakove družine.

Ob povišanju glav desetih koroških kulturnikov se je spomnil predsednik KKZ župnik Lovro Kaselj padajočih glav obglavljenecov od tolminskih kmečkih uporov in drugih tlačanov pa do trinajstih selskih žrtv. Naš narod, berač z belo krizantemo v gumbnici, ne more podeljevati le sketajočih odlikovanj in mastnih nagrad. Naj bo ta vrt dokaz naše hvaležnosti njihovemu neumornemu, nesebičnemu delu, spomin njihovi veličini. Je pa tudi dokaz mojstrske ustvarjalnosti Goršetove.

Slovesnost so oplešali s svojim nastopom zbori »Kočna« iz Sveč (Anton Feinig), »Jakob Petelin-Gallus« (Janez Tratar) in »Podjuna« iz Pliberka (Oton Wutte), ki so zapeli predvsem pesmi Milke Hartmanove, Valentina Polanška in Pavla Kernjaka. Učenci glasbene šole iz Sveč in Sentjanža (prof. Lovro Sodja) pa so poživali slavnost s svojim mladostnim navdušenjem.

Spomenike so odkrile gojenke triletne strokovne šole iz Šentpetra pri Sentjakobu, v beton pa so jih vlili delavci domačega stavbarskega podjetja Hanzaj Wankmüller.

Z odlikom iz »Dvojčkov«, je oživil besedo Prežihovega Voranca član SNG iz Maribora Jože Zupan, ki je postal koroškim Slovincem že pravi

(Dalje na 8. strani)

Natečaj za spominski park v Bazovici

Odbor za proslavo bazoviških žrtev razpisuje ob 50-letnici ustrelitve natečaj za idejno rešitev širšega spominskega prostora, ki naj vključuje sedanji spomenik in ga ovrednoti.

Bazoviški junaki so postali simbol antifašizma našega ljudstva, zato je prav, da se prostor, kjer so žrtvovali svoja življenja za zmago idealov, ki so tudi naši, najbolj primerno uredi.

Načrtovalec je pri svojih zamislih popolnoma prost. Veže ga sicer prostor, ki je pač po priloženi mapi na razpolago v približnih izmerah 150 x 150 metrov, nespremenljiva postavka je samo ena: **sedanji spomenik** mora ostati takšen, kot je, čeprav primerno restavriran po mnogih oskrnitvah in temu primerno je treba ohraniti **smer dostopa**.

Postavki natečaja so torej naslednji:

- ureditev prostora z vključitvijo sedanjega obeležja;
- glavni dostopi;
- parkirni prostor;
- nasaditev;
- razsvetljava;

Dokumenti, ki so udeležencem natečaja na razpolago, so:

- mapa regulacijskega načrta, ki dokazuje, da je spomeniški prostor uradno označen;
- mapa zemljišča v merilu 1 : 2000 z glavnimi značilnostmi in legendo s postavkami;
- izmera zemljišča v merilu 1 : 500 z višinskimi kotami;
- prostorska slika, ki naj posreduje vtis kraja, to je, skoraj popolnoma ravne kraške gmajne, kar je važno pri izdelavi nasaditvenega načrta, izbire materialov in prilagoditve celotne kompozicije naravni konfiguraciji.

Udeleženci natečaja morajo predložiti naslednje elaborate:

- 1) splošni načrt v merilu 1 : 500 celotnega kompleksa, po postavkah ad a), b) c), d);
- 2) najbolj značilne prereze v istem merilu;
- 3) najbolj značilne zamisli v večjem merilu, vsaj 1 : 200;

- 4) morebitne perspektivne poglede, ki naj bolje predložijo zamisli;
- 5) natančni nasaditveni predlog v merilu 1 : 500;
- 6) izčrpno tehnično poročilo, ki naj predloži zamisli, upoštevajoč dejstvo, da se načrt lahko realizira postopoma;

Osnutki naj bodo predloženi v anonimnem ovoj, v katerem bo:

- a) obvezni osnutki, šifrirani na vsakem elaboratu;
- b) zalepljena kuverta z isto šifro, v kateri naj bo ime in naslov udeleženca ali vodje skupine, če je udeleženec več skupaj in pa podpisana izjava, s katero se udeleženec strinja s pravili natečaja.

Rok predložitve je 20. avgust t.l., ko morajo biti osnutki oddani v Narodni in študijski knjižnici v Trstu, ul. sv. Frančiška 20, kjer bo izstavljeno potrjeno. Ocenjevalna komisija bo prispele osnutke pregledala in razglasila zmagovalca natečaja na razstavi vseh pravočasno predloženih del ob proslavi bazoviških žrtev v Bazovici, dne 7. septembra 1980.

Komisijo sestavljajo:

dr. arh. Dario Jagodić — predsednik

prof. Franjo Kosovel — član

prof. Lojze Spacal — član

prof. Milko Renner — član

dr. Filibert Benedetič — član, predsednik odbora za proslavo bazoviških junakov.

Znaš Jakec, meni so ani brauci očitali, da se midva premalo brigamo za naše nacionalne probleme. De se, postavimo reč, neč ne menemo od tiste globalne zaščite, zaradi katere se vsi jajajo.

Prouzaprrou je res. Vse naše kulturne in kroune in politične organizacije kar naprej govorijo od tega. Samo midva neč. In vendar be se mogla tudi midva, ku vsi ta drugi, enotno potegavat za tu globalno zaščito ke samo taku homo nekej dosegli. Moremo bet enotni, dragi moj.

Kepej ku enotni. Jest se bojim, da morbet vsa reč ne gre nikamer naprej tudi zatu, ke se midva ne prklučema u tu enotno akcijo. Ke samo gledamo, kaku se drugi martrajo. Kej misleš ti?

Ne Mihec, ne stoj si delat skrb! Zastran nas dveh ne gre reč ne bol hitro ne bol počasi. Ke midva nisma ne politična sila, ne prosvetno društvo ne krouna organizacija. Midva nisva — med nami rečeno — neč. So druge glave, ke skrbijo za tu. In taka reč ne more jet taku na hitro koker če bi ocvrou dve jajci. Treba vso problematiko temeljito osvetlet od zgorej, od zdolej, od spred, od zad, od leve in des-

ne in zatu je treba an poglobljen študij in komisije in strokovnjake in vse sorte. Tu ni kar taku.

— Ma vselih se mi zdi, da gre preveč počasi...

— More jet počasi, če češ, de bo narjeno ku je treba. Vidi, denmo reč, tista PDSPVP GZZSMI...

— Pej kej jecláš?

— Neč ne jeclam. Videm, de ne znaš, kej ta sigla pomeni. Tu je: Paritetna Delovna Skupina pri Predsedstvu Vlade za Pripravo Gradiva za Globalni Zaščitni Zakon za Slovensko Manjšino u Italiji. Al, na kratko PDSPPGGZZSMI.

— Ježeš, ježeš! Če jemajo vse komisije taku douga jemena, pole se ne čudem, če gre vse taku počasi.

— Mouči Mihec in posluši! Tista PDSPV in taku naprej — je delala ku črna živina ne znam kolko let, pokadila ne znam kolko kvintalov cigaret in popila več ku dva hekta kafeta. Ma se pozna. Ke bo poročilo hmal narjeno in ga bo dala vladi konec avgusta al u začetki septembra.

— In pole?

— Pole bo vlada postaula ano posebno komisijo, ke bo nardila vladni zakonski osnutek.

— In pole?

— Pole ke ga bo parlament potrdi bo šou osnutek še pred senat.

— In pole?

— Pole ke ga bo potrdi tudi senat bo stopu zakon u velavo. Ma še prej bo mogla vlada izdelat norme in direktive, kaku se ta zakon nuca u praksi.

— In pole?

— Pole ke narbrž lokalni funkcionarji ne bojo znali prou nucat tega zakona homo mogli mi postavet an odbor, kamer ke boio nutri vsi ta glauni prestauniki in ke bojo pisali prtožbe, kadar tisti globaini zakon ne bo funkcionirau taku ku je treba.

— In pole?

— In pole nej strela udare tebe, komisijone in problematiko.

štvo slovenskih izobražencev iz Trsta kot

Najboljši načrt bo nagrajen v višini zneska lir 1.000.000. — (milijon lir)

Druga nagrada je predvidena v višini 600.000. (šest sto tisoč), tretja nagrada v višini 400.000. (štiri sto tisoč).

Predloženi idejni načrti ostanejo v lasti Odbora za proslavo bazoviških žrtev, ki z njimi razpolaga.

KNUT HAMSUN

POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOO 103 OOOO

»Kje je rana?« je vprašal Edevart. »V prsih, no, daj, da ti jo obvežem.«

»Ne, ne, so mi jo že obvezali, in zdaj ležim in si jo tiščim, pa nič ne pomaga, čutim, kako curlja in curlja, umrl bom Edevart. Zdaj se mi plačuje, kar smo storili. Bili smo nori, in ona je tudi umrla.«

»O zamorki. Ubili smo jo. Bili smo štirje za njo in tega ni vzdržala, zadnji, ki jo je imel, je rekel, da je mrtva, predolgo ji je zatiskal usta.«

»Kaj ste bili take zavržene svinje?«

»Bili,« je rekel Avgust.

Molk. Avgust je mukoma zajel sape in rekel: »Če bi le prišel pod kakšne roke!«

Edevart: »Roke —?«

»Roke, da bi me blagoslovile. Župnik.«

»To bi si želel?«

»Ne vem. Ko sem bil birman in sem šel k oltarju, mi je položil župnik roke na glavo in me blagoslovil, ali kar je že bilo.«

Molk. Edevart je vprašal: »Praviš, da so tekli po doktorja?«

»Da. Pa saj ne bo nič pomagalo. Čutim, da ves čas krvavim. Ne veš, kje je župnik?«

»Ne.«

»Pa bi ga le poskusil najti.«

Edevart je molčal, mislil je pač na to, da je noč.

Avgust je rekel mehko in pregovorljivo: »Saj ne bi bilo zastoj, Edevart. Kadar bom umrl, mi izderi zobe.«

»Kaj praviš!« je zavpil Edevart.

»Kar daj, klešče vzemi, pa mi jih izderi. Precej so vredni.«

»Tega ne storim nikoli!«

»Misliš, da bi se potlej vračal in te zaradi tega nadlegoval? Ne, nič se ti ni treba bati, saj jih ne bom več potreboval, to je prav tako kakor s Skaarovim prstanom, mar ne more ležati in biti zveličan tudi brez zlatega prstana! Vzemi mi zobe, ti pravim, Edevart, drugega ti nimam kaj dati. Pa saj tudi to mi nič, še toliko ne, kolikor bi moral biti, da najdeš župnika, najbrž je v njih slabo zlato, sam drek!«

Nekaj jih stopi skozi vrata, dva moža in doktor. »Kje je? Kaj ni tukaj svetilke? Vzdignite ga in ga prinesite k vratom!«

Avgust si ves v strahu tišči rano, da mora doktor roko s silo potegniti od nje. Res, nekoliko krvi na srajci in na prsih, a zdaj še samo malo krvavi, nič resnega. Doktor vpraša, jeli nož globoko prodr. Da, globoko, odgovori Avgust. Kako globoko? Avgust ne ve. Dihaj! pravi doktor. Avgust zasope. Doktor porine sondo v rano, da bi dognal globino vboda, Avgust škriplje med to muko z zobmi. Ni globoko, pravi zdravnik. Avgust pa se na to bridko nasmehne in pravi: »Boli me prav do hrbta!« »Da,« odgovori doktor, »ležal si tam v kotu na prepihu.«

Izmiva mu rano z bato, omočeno z alkoholom, in Avgust cvili, ker ga skeli. Obvežejo ga, preneso ga nazaj v kot in ga dobro povijejo v vse mogoče blago s polic. Ko Edevart doktorja plačuje, vpraša: »Ali je nevarno?« »Ne,« dobi v odgovor, »prav nič nevarno. Pustite le rano pri miru, da se zaceli!«

Ko je Avgust izvedel, kaj je rekel doktor, se je zopet bridko nasmehnil. Vsa dva naslednja dneva se ni smehljaj drugače nego bridko, kasneje pa, ko je začela rana srbeti, in je opazil, da se celi, se je Avgust zopet ustroil in je pripovedoval, kako se je nesreča zgodila. Pri tem ni prizanašal z nasmehom možaku, ki je hotel bosti z nožem in ni razumel bolje. »Ko bi to bilo v kaki drugi deželi!« je rekel.

Seveda je bila ženska vmes, krotila sama, s katero se je Avgust sprijateljil. Zadnje dni je bil neprestano spodaj pri cirkusu, in ko jim je pokazal svojo mojstrsko igro na harmoniko, se je dal najeti za eno številko vsako uro. Dama je bila zato z njim posebno prijazna in se mu je dala poljubljati. Avgust naj zaigra svojo najmogočnejšo koračnico, kadar bo ona vstopila, in potem sredi takta prestane, da bo smrtna tišina, kadar bo stala med svojima nevarnima zverinama — ta zamislek je prinesel Avgust sam z velikega sveta. Vse je bilo urejeno, ravnatelj je obljubil Avgustu dva tolarja za popoldne in napisal je krasne plakate o Avgustovem nastopu in jih razobesil pri vходу v cirkus.

Dobro, Avgust je igral, in njegova slava s plesnega večera je zbirala vsako uro več ljudi. V trenutku, ko je nenadoma v svoji igri prenehal, kot da ga je samega obšel smrtni strah, je preletela gledalce ihtea groza, ravnatelj si je mel roke, in dama je bila očarana.

Da, vse je šlo izvrstno, samo neka majhna nevšečnost je bila: tretjo uro je prišel mlad mož, paznik iz zverinjaka, in zahteval od Avgusta, naj se ne približuje dami. No, je odgovoril Avgust in se zasmeljal s svojimi zlatimi usti. Da, je rekel paznik, zakaj ta dama je moja nevesta. Tega ne verjamem, je odgovoril Avgust, in to lažeš kakor si dolg in širok! To je paznika razkačilo, in zarotil se je na vse hudiče, da bo to Avgustu narobe hodilo. — Na mojo čast! je rekel. Na kaj? je vprašal Avgust. Da, na mojo čast! Takrat se je Avgust zasmeljal z vsem svojim zlatom in svetoval pazniku, naj se v bodoče ne izraža tako fino in preko svojega stanu — izgubi se!

In paznik je odšel. Potem je igral Avgust zadnjo uro, in igral kakor bi šlo za življenje, hotel je samega sebe prekositi, urezal je gromovito Napoleonovo koračnico, kakor je ni dotlej še nihče slišal, zavil sredi takta navzgor in prestal. Ali ko je dama pokazala svoje umetnosti z medvedom in volkom, je prišel še nameček: Avgust je doigral koračnico, ko je odhajala. Bilo je nekaj izrednega in posebnega, gledalci so ploskali in kričali, dama se je vrnila ter se večkrat zahvalila, Avgust je igral. Nazadnje je stisnil harmoniko in šel. Zdaj je hotel svoje plačilo.

Šel je v ozadje, tam je stala dama in ga čakala, ginjena se mu je vrgla okrog vrata in mu kazala vdanost. Ta hip je pridrevel paznik proti njemu, mu zadal z nožem smrtni sunek in zbežal.

Zdaj je nastala velika zmešnjava. Avgust se je zgrudil in je imel zadosti opravka s seboj, vendar je slišal okoli sebe kri-

čanje in preklicevanje, ravnatelj je prišel, prišel je mož z zlato vrvco na kapi, to je bila policija. Ni bil nevaren, vrgli so mu konjskih fig v oči, in moral je uteči, da si e rešil življenje.

»Kdo je storil to? Drugi paznik?« je vprašal Edevart.

»Ne, saj je samo en paznik. Veš,« je rekel Avgust, »Bog bodi z mano, mislim, da je dama metala konjske fige, da bi rešila svojega paznika, fej jo bodi!«

»No, in kaj je bilo potem?«

Tega ne vem,« je rekel Avgust. »Am-pak nekaj gledalcev iz cirkusa je prišlo in ti so mi pomagali in me prinesli sem. Tekli so tudi po doktorja, prijazni ljudje, nisem jih poznal... Da, da, da,« je rekel Avgust, »lahko bi bil ostal na mestu mrtve! Zdaj moraš iti tja, Edevart, in mi prinesiti iz cirkusa moja dva tolarja, tudi beliča nimam.«

»Samo če ni cirkus včeraj odpotoval, ko so odpotovali vsi drugi,« je odgovoril Edevart; »pogledal bom.«

Avgust je zaklical za njim: »In tudi k dami stopi, naj ti vrne mojo uro. Dal sem ji jo na posodo.«

Edevart je odhitel in se takoj vrnil, seveda je cirkus že odpotoval. Zdaj je vendar majal z glavo nad svojim tovarišem in mu rekel: »Tak si spet izgubil svojo uro, čisto novo uro!«

Da, Avgust sam je preklinjal, pa kaj se je dalo storiti! Bila je tako v zadregi in ni vedela, koliko je ura, ali je mogel biti pust in malenkosten in ji reči, ne? »Sploh pa,« je rekel Avgust, »nič ne maram, saj ura ni šla prav, neprestano se je ustavljala.«

Nato je odgovoril Teodor: »Da, hudiča in pol, lepe ure sva prodajala! Tudi moja stoji, gre samo, kadar jo tresem. In dva dni sem se potil, da sem jo dobil.«

Sejmarji so odšli, trg se je izpraznil, kraj je utihnil. Edevart in Teodor sta čakala samo, da Avgust okreva, nato pa so odločili dan za odhod.

Avgust je pomalem že vstajal in si dobro opomogel, ali silno ga je trlo, da se je tisti večer Edevartu izdal, zato se je ne-prenahoma norčeval iz možaka, kateri ga je sunil z nožem: slabo je opravil, o, joi, bil je nespretni roke! Avgust je bil pošteno ogorčen, bil je vaje, da pomeni sunek z nožem smrt, je rekel, ali to se pravi ljudmi norce briti, da bi mislili, da so umorjeni. Če bi mu le prišel ta paznik v roke —

(dalje)

»VRT SLOVENSKEH KULTURNIKOV«
V SVEČAH NA KOROŠKEM

(Nadaljevanje s 6. strani)

sodobni Janez Svetokriški. V nedeljo dopoldne se je povzpel pridigat na same svete Višarje.

Pa kaj bi bilo delo slovenskih kulturnikov, delo nas koroških Slovencev vseh, brez dela neznanega slovenskega koroškega kulturnika, ki se je trudil in se trudi dan na dan, ki klubuje vsem viharjem, ki deluje neopažen, brez vidnega odkovanja in poklona? Njemu je postavil prof. France Gorše spomenik neznanemu koroškemu slovenskemu kulturniku.

(1z »Našega tednika« — Celovec)